

VODA ZSÓFIA

ROZSNYÓ,
A SZÜLŐVÁROSOM

„Rozsnyó völgyben fekszik magas meredek hegyek között, mint alamizsna-krajcár a koldus kalapjában” – írja róla Petőfi Úti jegyzeteiben, amikor Gömörön utazik keresztül. Lázban égtem, hogy egy ilyen híres költő – akkoriban számomra a költők költője – megemlékezett szülővárosomról. Aztán ahogy Irénke tanító néni (Ambrus Irén, az SZMPSZ 2021-es díjazottja) azt is megtanította Petőfiről, hogy a Kárpátok vadregényes táját csodálja, ámde nem szereti, akkor életemben először vettem a bátorságot, és azt mondtam, a költő is csak gyarló ember, az ő ítélete is megbicsaklik időnként. A sors azonban mindenkinek tartogat fordulatot, így én is a Kisalföldön, Klapka városában üldögélve írom ezeket a sorokat, a Komáromi Napok megünneplésére készülve.

Rozsnyó-Rožňava-Rosenau a három rózsavárosa, nevét a német Rosenau-rózsaligetből eredeztetik, címerében is szerepel a három virág, kék alapon sárgával és két kalapáccsal. A hagyomány úgy tartja, hogy a virágok az itt bányászott aranyat, ezüstöt és rezet szimbolizálták, de akár a három nemzetiséget is jelenthetnék, amelyek az évszázadok során meghatározták a város alakulását. A középkorban a várost német bányászok alapították és virágoztatták fel, majd 1410-ben szabad királyi bányavárossá nyilvánították, az újkorban a magyar polgárság és iparosok Rozsnyója lett (Kovács, 2008). Napjainkban pedig egyre inkább a szlovákság városa, a magyarok aránya a 2021-es népszámlálás alapján mindössze 18,77%-os volt.

Az említett korok lenyomata a szociokulturális viszonyokon túl hagyományosan a műemlékekben köszön vissza. A négyszögletű főtér, a Ring a boltsorával a város fénykorában épült. A bányászat a gótikus katedrális büszkeségén, a több mint 500 éves Metercián is visszaköszön, ahol Szent Annát harmadmagával örököltette meg a festő a rozsnyói bányaoldal előtt, és a kép bányásztörténeti jelentőséggel bír. A középkor aranykora után a város a török ostrom próbáját is kiállta, amelynek szimbóluma – a főtér közepén álló Örtorony – is őrzi ezt az emléket a falába fúródott ágyúgolyóval. Rákóczi dicső korára a Nehrer-ház/Lábas-ház emlékeztet, amelynek pincéjéből a városi legenda szerint a Rákóczi

libertásokat a ma már elfalazott aknában szállították. A Drázus-parti Athén, a boldog békeidők városát az evangélikus és katolikus főgimnázium épületei őrzik és a Vasas gyógyfürdő ma már másra szolgáló épületei.

A kötelezően útba ejtendő nevezetességeken túl pedig hová vinném el a kedves Olvasót, ha én kalauzolnám? A számomra oly kedves, vörös téglás, szecessziós ihletésű református temploma. Mindenszentekkor elmennék gyertyát gyújtani Móricz Bandika, Móricz Zsigmond korán elhunyt kisfiának sírjára. Elvinném a Pósch-kertbe, ahol lekuporodhatnánk a szökőkút szomorú-szép szobra mellé egy jó könyvvel. Föltekernék a Kálváriára, a Hármashegy legalacsonyabbikára, és bejárnánk a Zsolnay-manufaktúra 30-as években épített, tizennégy stációját. Megmutatnám neki a Szilvássy-villát egy korabeli képeplapon, és a szocializmus alatt lecsupaszított épületet, ami maradt belőle. Elvinném a Klástorba, a kulturális-kreatív központba, ami a ferencesek kolostorába lehelt új életet, és ahol talán valamilyen kortárs magyar művészeti kezdeményezésnek is helyet találhatnánk.

Sajnáltnám azonban, ha ezek után nem mutathatnám meg a város tágabb környezetét is. A főtéren álló Andrassy Franciska-szobor megtekintése után az Andrassyak nyomán indulnánk el. Ezúttal azonban nem Betlérbe és nem is a mauzóleumba mennénk, bár Andrassy Dénes és Franciska, a régió jövevényeinek nyughelye is ámulatba ejtő hűséges kutyusuk szobrával, Tascherl-el, de sokkal inkább azt mutathatnám meg, mit jelentett valóban nemesnek lenni. A krasznahorkaváraljai Andrassy-Képtárban megnéznék az Attila halálát, és elmesélném, hogy az 1909-ben befejezett múzeum volt a mai Szlovákia területén a falusiak számára is az első szabadon látogatható képtár. Vagy azt az emléktáblát, ami az 1890-es évek végén, az Osztrák-Magyar Monarchiában elsőként létrehozott nyugdíjalapnak állít emléket, amelyet Andrassy Dénesék az uradalmi dolgozók számára alapítottak. A másik irányba elindulva Gombaszög felé venném az irányt, és a most készülő, a pálos szerzetesek leleteit bemutató Andrassy-kúriát, a Sine Metu egyesület múzeumát venném célba. És így folytatódna kifáradásig, újabb helyekre mennénk, az én szívem pedig hol összeszorulna, hol izgatottan várná, mik azok a kincsek, amiket még felkutathatok, amiket még megmutathatok a volt Gömör vármegye legrégebb és legtöbb viszontagságot megélt városából és tágabb pátriából.

Kiadványunkat támogatta a Szlovák
Köztársaság Kisebbségi Kulturális
Alapja.

Realizované s finančnou podporou
Fondu na podporu kultúry
národnostných menšín.